

# الدَّرْسُ الأوَّلُ

رَبَّنَا

﴿رَبَّنَا آتِنَا فِي الدُّنْيَا حَسَنَةً وَفِي الآخِرَةِ حَسَنَةً﴾  
﴿رَبَّنَا اغْفِرْ لَنَا وَلِإِخْوَانِنَا الَّذِينَ سَبَقُونَا بِالْإِيمَانِ وَلَا تَجْعَلْ  
فِي قُلُوبِنَا غِلًّا لِلَّذِينَ آمَنُوا، رَبَّنَا إِنَّكَ رَؤُوفٌ رَحِيمٌ﴾  
اللَّهُمَّ اجْعَلِ الْيَقِينَ فِي قَلْبِي وَالثُّورَ فِي بَصْرِي وَ  
التَّصِيحَةَ فِي صَدْرِي وَ ذِكْرَكَ بِاللَّيْلِ وَ النَّهَارِ عَلَى لِسَانِي  
وَ اجْعَلْ غِنَايَ فِي نَفْسِي وَ رَغْبَتِي فِيمَا عِنْدَكَ بِرَحْمَتِكَ يَا  
أَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ.



# التذكار (١)

دانستیم که

فعل ثلاثی

**ثلاثی مجرد** : فعلی است که اولین صیغه ماضی آن از سه حرف اصلی تشکیل شده باشد.  
**ثلاثی مزید** : فعلی است که در اولین صیغه ماضی علاوه بر حروف اصلی یک یا دو یا سه حرف زائد داشته باشد.

الماضي      المضارع      الأمر (للخطاب)      المصدر (الباب)      الحروف الزائدة

باب های ثلاثی  
مزید

أَفْعَلْ	يُفْعِلُ	أَفْعِلْ	إِفْعَلْ	همزة
فَعَّلَ	يُفَعِّلُ	فَعَّلْ	تَفْعِيلُ	تكرار عين الفعل
فَاعَلَّ	يُفَاعِلُ	فَاعِلْ	مُفَاعَلَةٌ (فَعَالٌ)	الف

یک  
حرف زائد

تَفَاعَلْ	يَتَفَاعَلُ	تَفَاعَلْ	تَفَاعُلُ	ت - الف
تَفَعَّلْ	يَتَفَعَّلُ	تَفَعَّلْ	تَفَعُّلُ	ت - تکرار عين الفعل
إِفْتَعَلْ	يُفْتَعِلُ	إِفْتَعِلْ	إِفْتِعَالُ	إ - ت
إِنْفَعَلْ	يُنْفَعِلُ	إِنْفَعِلْ	إِنْفِعَالُ	إ - ن

دو  
حرف زائد

إِسْتَفَعَّلْ	يَسْتَفَعِّلُ	إِسْتَفَعِّلْ	إِسْتِفْعَالُ	إ - س - ت
---------------	---------------	---------------	---------------	-----------

سه  
حرف زائد

بدانیم!

## رباعی مجرد

در آیات شریفه زیر فعل‌ها را معین نموده و سپس حروف اصلی آن را مانند مثال در جای مناسب بنویسید.

﴿وَقَدْ أَنْزَلْنَا آيَاتٍ بَيِّنَاتٍ﴾  
﴿إِنَّ فِي ذَلِكَ لآيَاتٍ أَفَلَا يَسْمَعُونَ﴾  
﴿رَبِّ اجْعَلْنِي مُقِيمَ الصَّلَاةِ﴾

ن  
ز  
ل  
أَنْزَلْنَا

.....

حال در آیات شریفه زیر پس از تعیین فعل‌ها حروف اصلی آن‌ها را در جای تعیین شده قرار دهید.

﴿الَّذِي يُوسِّسُ فِي صُدُورِ النَّاسِ﴾  
﴿إِذَا زُلْزِلَتِ الْأَرْضُ زِلْزَالَهَا﴾

يُوسِّسُ

.....

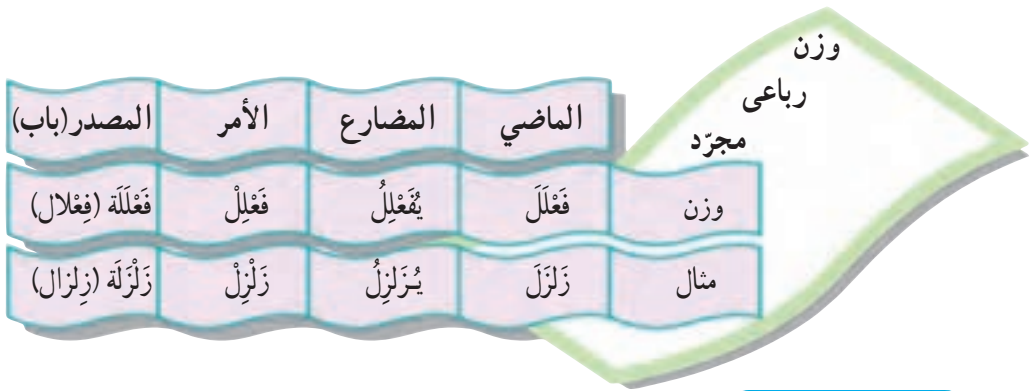
برخی  
فعل‌ها چهار حرفی  
هستند.

بلی، حدس شما درست است.

چه  
نکته‌ای را  
دریافتید؟



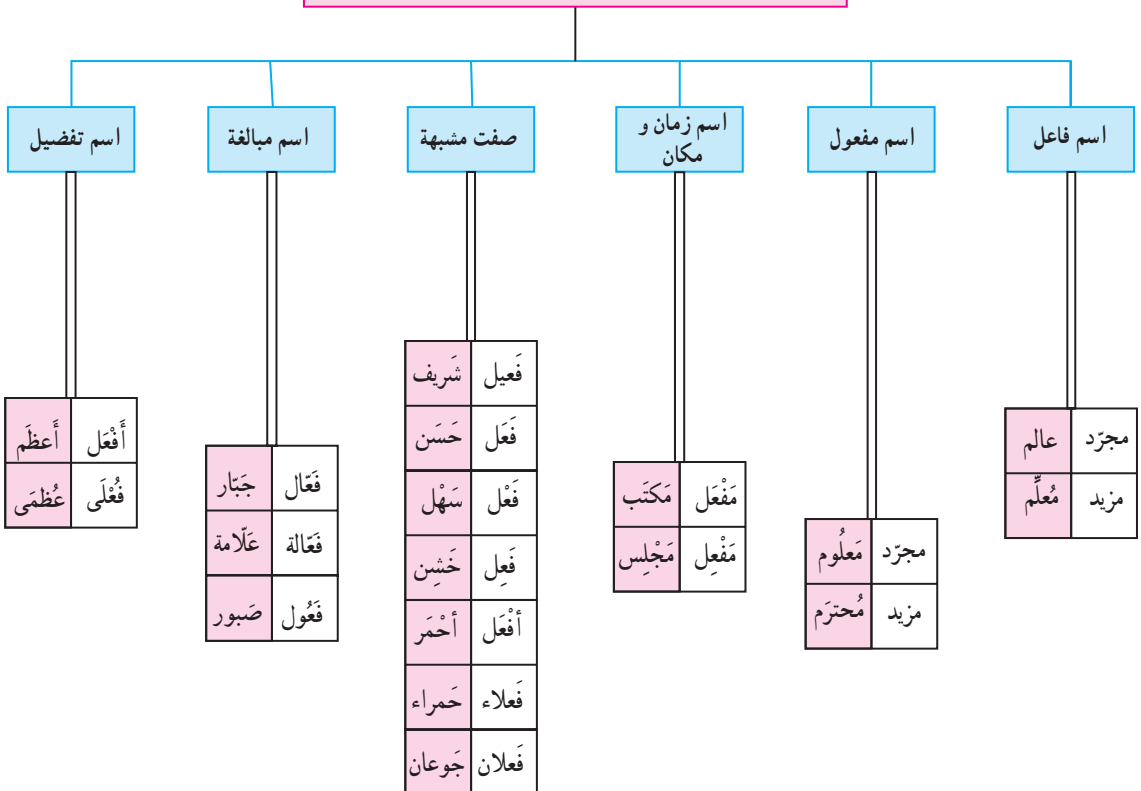
به فعلی که اولین صیغه ماضی آن از چهار حرف تشکیل شده باشد و هر چهار حرف آن اصلی باشند، «رباعی مجرد» می‌گویند.



## جامد و مشتق

اسم‌ها یا «جامد»ند و یا «مشتق». مشتقات در اصطلاح علم صرف ۸ مورد می‌باشند.

### انواع مشتقات در اصطلاح علم صرف



بدانیم

اسم الآلة



مِفْرَاض  
مِصْبَاح  
مِفْتَاح  
مِنْشَار



نام هر تصویر  
را پیدا کنید :

کدام پاسخ نادرست است؟

- ۱- همه این کلمات بر وزن مِفْعَال هستند.
- ۲- این کلمات مشتق اسم مکان هستند.
- ۳- این کلمات برای نامیدن ابزار و وسایل به کار می روند.

وزن «مِفْعَال» بر ابزار و وسایل انجام کار دلالت دارد. به چنین اسم های مشتقی «اسم آلت» می گویند.



دو وزن دیگر  
اسم آلت

التدريب الأول

امتلأ الفراغ بما يُناسبُ المعنى :

﴿اللَّهُ لَطِيفٌ بِعِبَادِهِ ... مَنْ يَسْأَلُ﴾

نَزُقُ

﴿نَحْنُ ... كُمْ وَإِيَّاهُمْ﴾

أَزُقُ

يَزُقُ

﴿و ... رَبَّكَ فِي نَفْسِكَ﴾

أَذْكُرُوا

﴿يَا قَوْمِ ... نِعْمَةَ اللَّهِ﴾

أَذْكُرَا

أَذْكُرُ

التدريب الثاني

امتلأ المُرَبَّعاتِ مُستَعِيناً بالكلماتِ التي أُشيرَ إليها بِحَطِّ :

نوع المشتق اسم المفعول منه



١- ﴿إِنَّا هَدَيْنَاهُ السَّبِيلَ إِمَّا شَاكِرًا وَإِمَّا كَفُورًا﴾

نوع المشتق الحروف الأصلية



٢- ﴿وَلَا تُطْعَمُ كُلِّ حَلَّافٍ مَهِينٍ﴾

وزن الكلمة الحروف الأصلية



٣- ﴿وَعِنْدَهُ مَفَاتِيحُ الْغَيْبِ لَا يَعْلَمُهَا إِلَّا هُوَ﴾

نوع المشتق الوزن



٤- ﴿رَجَعَ مُوسَى إِلَى قَوْمِهِ غَضْبَانَ أَسِفًا﴾

إنتخب الأفعال الصحيحة :

بعد مدةٍ من وفاة النبي موسى (ع)

ضعف بنو إسرائيل و(غلبه كردند) الأعداء

عليهم فقالوا : اللهم (مبعوث كن)

فينا قائداً يجمع القوم تحت قيادته. فد(فرستاد)

الله إليهم طالوت. (مجهز كرد) طالوت

جيشاً ليحارب الأعداء.

بَعْلِبُونَ ○ غَلَبَ ○

ابْعَثُوا ○ ابْعَثَ ○

أَرْسَلُ ○ أَرْسَلَ ○

جَهَّزَ ○ جَهَّزُوا ○

ذَهَبَ الْجَيْشُ إِلَى نَهْرٍ

قَالَ طَالُوتُ (ننوشيد) مِنْ هَذَا الْمَاءِ.

قَالَ بَعْضُهُمْ (تحمل نمي كنيم) الْعَطَشُ وَ تَشْرَبُ

مِنْ مَاءِ النَّهْرِ. فَقَالَ لَهُمْ طَالُوتُ (خارج شويد)

مِنْ الْجَيْشِ. أَرَادَ طَالُوتُ أَنْ يُجَرِّبَ الْجُنُودَ.

لا تَشْرَبُوا ○ لا تَشْرَبُ ○

لا يَتَحَمَّلُ ○ لا نَتَحَمَّلُ ○

أُخْرِجُوا ○ أُخْرِجَا ○

لأنَّ الطَّاعَةَ وَالسَّجَاعَةَ فِي الْجَيْشِ أَهَمُّ مِنَ الْعُدَّةِ وَالْعَدَدِ.

## التَّهْرِينُ الرَّابِعُ

للتعريب :

- سلام عليكم .
- عليكم السلام . حال شما چطور است؟
- الحمد لله . خوب هستم .
- از دیدار شما خوشحالم .
- سپاسگزارم . چرا علوم انسانی را انتخاب کردی؟
- من ادبیات فارسی را خیلی دوست دارم .
- کلید فهم ادبیات فارسی چیست؟
- زبان عربی .
- بلی، درست است.<sup>۱</sup>

## التَّهْرِينُ الْفَارِسِيّ

عَيِّنِ الْمُرَادِفَ وَالْمُضَادَّ : (=، ≠)

أعداء ..... أصدقاء	ليل ..... نهار	رؤوف ..... رحيم
مسرور ..... حزين	أراد ..... طلب	بعث ..... أرسل
حسنة ..... سيئة	آتنا ..... أعطنا	نور ..... ضوء

۱- خوب هستم : أنا بخير - دیدار : زيارة، رؤية - خوشحال : مسرور - انتخاب کردی : انتخبت - ادبیات فارسی :



- در ترجمه باب «تفاعل» معمولاً از کلماتی نظیر «باهم، با یکدیگر» استفاده می‌کنیم :  
تَعَاوَنَ النَّاسُ لِبِنَاءِ الْمَسْجِدِ : مردم برای ساختن مسجد با یکدیگر همکاری کردند.
- در ترجمه باب «مفاعلة» معمولاً میان فاعل و مفعول به از کلمه «با» استفاده می‌کنیم :  
كَاتَبَ مُحَمَّدٌ سَعِيدًا : محمد با سعید نامه‌نگاری کرد.
- در ترجمه اسم فاعل معمولاً از صفت فاعلی فارسی استفاده می‌شود : عالم : دانا،  
مُقاتِل : رزمنده
- در ترجمه اسم مفعول معمولاً از صفت مفعولی فارسی استفاده می‌شود :  
مقبول : پذیرفته، پذیرفته شده – مُستخرج : استخراج شده

## لِلترجمة

إقرأ العبارات التالية ثم عین ترجمتها الصحيحة :

- ۱- ﴿و لا تُجادِلُوا أَهْلَ الْكِتَابِ إِلَّا بِالَّتِي هِيَ أَحْسَنُ﴾
- الف) با اهل کتاب جدل نکنید مگر به روشی که نیکوتر است.
  - ب) اهل کتاب با یکدیگر مجادله نمی‌کنند مگر به روشی که بهتر است.
- ۲- ﴿و ما تُرسلُ المرسلینَ إِلَّا مُبشِّرینَ و مُنذِرینَ﴾
- الف) پیامبران را نفرستادیم جز آنکه به آنان مرزده داده شده و هشدار دهنده باشند.
  - ب) فرستادگان را نمی‌فرستیم مگر آنکه مرزده دهنده و هشدار دهنده باشند.
- ۳- ﴿تَعَاوَنُوا عَلَى الْبِرِّ وَالتَّقْوَى﴾
- الف) در نیکوکاری و پرهیزکاری با یکدیگر همکاری کنید.
  - ب) در امر نیک و پرهیزکاری کمک کنیم.

للتَّرجمة إلى الفارسیة عباراتِ مألوفةٍ :

\* الفَناعَةُ كَثْرُ لا يَنْفَدُ .

\* صِحَّةُ الجَسَدِ مِنْ قِلَّةِ الحَسَدِ .

لا يَنْفَدُ : تمام نمی شود .

الف) مناسب ترین ترجمه را انتخاب کنید :

﴿ و اللّٰهُ بِمَا تَعْمَلُونَ عَلِيمٌ ﴾ (البقرة / ۲۸۳)

الف) و خداوند بر آنچه انجام می دهید، آگاه است.

ب) و خداوند بر آنچه نمی دانید آگاه است.

ب) با توجه به لای نفی و نهی، کدام آیه درست ترجمه نشده است؟

﴿ ... لا أَمَلِكُ لِنَفْسِي ضَرًّا و لا نَفْعًا ﴾ (یونس / ۴۹)

سود و زبانی برای خود ندارم.

﴿ لا تَتَّخِذُوا الكَافِرِينَ أَوْلِياءَ ﴾ (النساء / ۱۴۴)

کافران را به دوستی نمی گیرید.